

Jordi Domènech: la poesia que vindrà

quaderndelesidees.press/jordi-domenech-la-poesia-que-vindra/

June 21, 2015

Als deu anys justos de la mort del poeta, només hi ha una manera de qualificar la seva obra: la poesia de Jordi Domènech era i és l'escriptura de demà. Perquè, en efecte, el poeta va anar escrivint amb paciència, lentament —molt lentament, com era preceptiu tot, en ell— una poesia d'una qualitat excepcional però també d'una rabiosa (i rabiüda) contemporaneïtat.

Poesia d'avui i de demà. Per a avui, però, sobretot, per a demà. I demà passat, etc.

Jordi Domènech

La crítica política, social i cultural: el desig de llibertat; l'autocrítica; l'esbargiment de dimonis psicoanalítics; el rigor lingüístic; però, per damunt de tot, la lluita, el conflicte contra el *dir* poètic: la cerca d'una *nova* poesia...

Aquests són els territoris en els quals el poeta va lliurar batalles quotidianes amb l'estilet d'una escriptura d'afilat tall, que fendia una a una les capes de greix de l'immobilisme i de la suposada modernitat. La seva lectura, avui, continua exercint la mateixa fascinació i produeix el mateix sotrac d'abans, i ens encara vers el camí de la nova poesia: la sola poesia que pot donar resposta a Adorno —com Celan va fer.

Per presentar el poeta continua del tot vigent l'abrandat —i serè, alhora— text fundacional *L'Espectacle sense llançadora* de Vicenç Altaió, que cloïa brillantment aquell prodigi que és *En comptes de la revolució* (1984) i que ens forneix les claus poètico-biogràfiques per introduir-nos al seu món:

«La biblioteca de l'Eremita —diu Altaió, referint-se a Domènech— ocupa el fons. Està feta de les obres cabdals dels heterònims portuguesos, dels realistes italians, dels textualistes francesos, dels avantguardistes en general i de sis adjectius gallecs oblidats —pedra, solana, cuneta, saliva, mar, nació; i de les rimes i entrelínies de vuit poetes catalans, de sostre baix, sense porta. Hi distingim, a l'interior, un diccionari de rimes, guies, receptaris culinaris, epistolaris i formularis d'enginyeria que substitueixen els tractats de poètica, i una miniatura d'impremta a l'abast; al mig, damunt d'una taula paral·lela, un artefacte verd-gris amb una capacitat de memòria de 8.000 caràcters, tres passos d'escriptura, dispositiu de correcció i cartutx de cinta intercanviable, tampons de l'abecedari, una coctelera i un regle de precisió.»

Una nova lectura d'*En comptes de la revolució* o d'*Història de l'arquitectura* o d'*Amb sense* —per mencionar tres dels títols més destacats— ens farà adonar que estem davant d'una poesia que, lluny d'haver perdut ni una gota de la fascinació que fa trenta anys va enlluernar els esperits més atents i més crítics (i, en conseqüència, va deixar impassibles els *mandarins* i lectors benpensants que es van limitar, com és habitual, a

ignorar-la), després la radicalitat d'una proposta estètico-moral que, avui com ahir, no dubtarem a qualificar de revolucionària. Poemes com “Què se n'espera de mirar llibres” (*Segueix/ amb la llengua el perfil sinuós,/ humiteja el triangle de pèl,/ repta el*), com “Nau de telers de Can Gorina, a Sabadell, durant una visita del General Franco” (*Jo sóc la dona que alça el braç*) o “Incest una nit d'estiu” (*d'heretge impur:/ de negra llet: pedra aflorant: amb sense*) mostren el vigor d'una escriptura que va gosar vorejar els límits morals i textuais. Es fa difícil, avui, pensar com hauria pogut evolucionar la poesia de Jordi Domènech: ell que, del primer *Poema en deu trossos* (1971) fins al darrer poema d'*Amb sense* (2000), va explorar les profunditats dels territoris del jo.

Perquè si amb el “je est un autre”, Rimbaud no pretenia la despersonalització del poeta sinó significar que el poeta —el parlant— ha de dir les coses d'una manera *altra* —que és la poesia—, Domènech pretengué, justament, el contrari (gosaria dir, en la línia Celan): amb la paraula, anihilar les velles paraules; amb la destrucció de la sintaxi i amb una sintaxi fragmentada —imatge i miratge del cos fragmentat de Lacan— dotar d'un *nou* sentit al discurs del text; amb la discontinuïtat, fer de cada poema un enigmàtic i autònom exercici de precisió; amb la mirada microscòpica sobre els objectes i l'ús de l'infinitiu, explorar fluxos de consciència.

En definitiva, donar, a través de l'ambigüïtat textual, nous sentits a la vida moral, a tot allò que el nostre subconscient amaga i no gosa desvelar. Lacan ens advertia de l'estatut d'objecte de la producció literària. Això la converteix no sols en no interpretable, sinó que constitueix, en si mateixa, una interpretació. Tot en Domènech és *contra* la interpretació.

Els següents versos del llibre *Instal·lacions* de Nicole Brossard (1989, edició al català de 2005), semblen haver estat escrits per explicar el procés de lluita contra la llengua que Domènech va menar al llarg de la seva escriptura poètica:

*perquè en refregar-se contra els murs,
la llengua es malmena,
es protegeix instintivament
especula sobre l'harmonia.*

Els murs: els de la convenció, els murs (invisibles) d'allò establert, de la carrinclona societat burgesa: aquests són els murs on Domènech refrega la llengua, en un exercici proper al sadisme que el poeta va sofrir durant el servei militar a la Dictadura: “Me'n vaig cap a la porta./ Beso les mans del càstig./ Submisament.”

L'atzar (només l'atzar?) va fer que el volum 50 de *Jardins de Samarcanda* —publicat el 2008, i que reunia l'*Obra Poètica (1972-2002)*— fes la seva aparició pública de bracet amb el llibre d'una altra il·lustre poeta que també va avançar-se al seu temps: Danielle Collobert (Bretanya, 1940-París, 1978). Una parella de poetes —coetanis i, en aquest cas, del tot contemporanis— amb una fonda exploració dels límits del llenguatge i una aferrissada lluita contra la llengua des de la llengua.

(En un ordre de coses més personal, podríem parlar del malestar que, previsiblement, aclapararia avui Domènech en relació al país i la seva ciutat [tan sabadellenc, ell: «Això de ser de Sabadell està molt bé: és una mica com si no ho fossis»]. Si fa deu anys sentia vergonya aliena pel desert moral i intel·lectual sabadellenc, ara li faria vergonya constatar la definitiva devastació política, urbanística, cultural i de les estructures socials de la ciutat.)

No podria acabar aquesta lectura sense citar uns versos de Collobert —els darrers d' *Allò doncs*— que semblen escrits pel/per al Jordi: qui sap si constitueixen l' *incipit* d'un llibre pòstum, fet a quatre mans en l'univers de la utopia:

*silenci – un paisatge mut
cos mut
intercanviat contra l'articulació
l'enunciat*

*la seva carn a la fi incrustada en la paraula
la seva carn – en la carn del visible.*

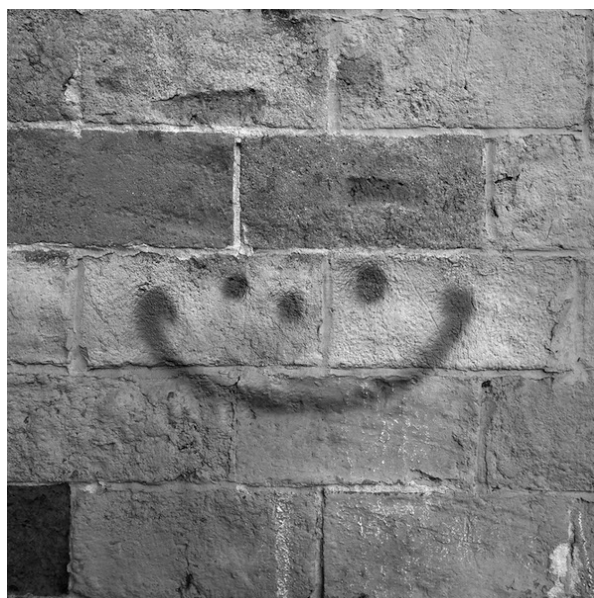
Setembre 2013

Si t'ha agradat aquest article i vols rebre informació dels pròxims que publiquem, envia'ns el teu nom i el teu correu electrònic.

He llegit i acceptat les condicions establertes en l' [avís legal](#) i [política de privacitat](#).

Antoni Clapés

Sabadell, 1948. Poeta, editor i traductor. Durant uns quaranta anys, Jordi Domènech l'honorà amb la seva amistat, la complicitat intel·lectual i l'afecte.

Articles relacionats:
